

FOAIA DIECEZANĂ

Organul eparhiei ortodoxe române a Caransebeșului

APARE DUMINECA

Prețul abonamentului:

Un an	50 Lei
Pe jumătate de an	25 "
Pe un pătrar de an	12 1/2 "
Pe număr	1 Leu.

Manuscrisele se adresează redacției „Foaia Diecezană” iar banii de prenumără-
țiune și inserțiuni administrației „Tipog-
rafia și Librăria diecezană” în Caransebeș
Telefon Nr. 30.

Prețul inserțiunilor:

Pentru publicațiuni oficiale, concurse,
edite etc. publicate de 3 ori, dacă conțin
până la 150 de cuvinte 30 Lei, până la 200
de cuvinte 45 Lei, de aci în sus 60 Lei

Primii gramatici bănățeni.

XIII

Paul Iorgoviciu 1764 — 1808

și

Mișcări culturale bănățene.

(Continuare)

Observațiune. Glosariul făcut de Paul Iorgoviciu, a rămas nepotului lui de frate, lui *Iosif Iorgoviciu*. Dela acesta l-a cerut în anul 1816, protopopul *Vasiliu Coloși* în persoană, carele voia atunci se publice un dicționar în patru limbi; însă voia ca limba franceză să o delăture din el, și în locul francezei să se puie cea ungurească, care ar fi românilor de trebuință neapărată, fiindcă românii trăind într-o țară cu ungerii, au trebuință de cunoașterea limbei lor, și ei de a limbei noastre. După aceea a cerut acel glosariu, tot spre acel scop, și parohul din Pesta *Ioan Todoroviciu*, prin scrisoare.

Se vede totuș, că acel glosar s'a dat domnului protopop *Vasiliu Coloși*, fiindcă el l-a cerut în persoană.

*

Ar fi să ghicim acum, cine e acest preot, carele i-a reconstruit și ni-a transmis viața trudită a gramaticului bănățan și când a fost fixată pe hârtie?! Asta nu se poate. Din argumente interte ne putem însă încredința, că nu e făcută de rudele sale și nu e din Vărădie ori Vârșăț; apoi e redactată barem cu vr'o trei decenii după moartea lui Pavel Iorgoviciu. Poate să-i fie biograful *Ioan Tomici* protopopul Caransebeșului *) ori că *Nicolae Stoica* de Hațeg, protopopul Mehadiei *).

Cevaș mai mult știm azi, despre viața lui Paul Iorgoviciu, ca și cât e fixat de preotul anonim. Vom vedea îndatăș apoi, anonimul nostru mai și greșește în privința unor date și fapte.

În „Familia” din Oradea-mare, a lui Ios. Vulcan, *Petru* (III) *Iorgoviciu*, învățător în Vărădia, în Nr. 1 din anul 1870, descrie viața lui Pavel Iorgoviciu; tot așa aflu în izvoarele de cari m'am folosit că în revista „Traian”, București 1869, Iulie 13, și 20, Gheorghe Missail, ar fi scris unele altele, despre *fala Bănățului*, sub titlul generic de „Oamenii mari ai Românilor” *). S'a făcut puținică reamintire, despre învățatul și călătoritul bănățan și în jurnalul din Sibiu „Telegraful Român”, din 1862 Nr. 92, aș crede că de cătră istoricul nostru regional Nicolau Tincu Velia. Aceste trei izvoare însă nu mi-au fost accesivere și așa nu mi-am putut, după cum doriām, a complecta scrisul de față, cu cele cuprinse acolo.

Pavel Iorgoviciu și-a câștigat în Viena și diploma de avocat. A fost nu numai fișcalul (iurisconzultul) diecezei Vârșăț, ci și notarul Conzistorului de acolo.

Zic unii, din cei carii s'au ocupat cu Paul Iorgoviciu, că *tinerul din Ardeal*, care l-a îndemnat să se ducă împreună cu alții doi încă la Roma, *eră un român*. Nu-mi dă mâna a afla, cine sunt acești trei studenți, pe cari îi întovărășește Paul Iorgoviciu, la studii în Roma, Paris și Londra.

Nu avem nici o probă, că careva din acești trei studenți, să fi fost teolog al diecezelor noastre din Oradea și Blaj. Apoi tinerii petrecură la Roma numai doi ani, în vreme ce cursul teologic e mult mai lung ca acest interval și nu putem ști, din cele descoperite până aci, că acești trei tineri să fi fost alumni interniști ai vreunui seminar teologic din Roma? Atâta însă e afară de ori ce îndoială, că Pavel Iorgoviciu nu a petrecut înzadar timpul în urba științelor și artelor, ci și-a încărcat capul și sertarele cu

*) În „Traian”, ziar politic literar, ar fi după *Philippide* citate și izvoarele despre Iorgoviciu, Ziarul a trăit un an numai 1869—70. Eră redactat de Hajdău și Missail. A reluiat în „Columna lui Traian”, redactată numai de Hajdău 1875. Deatunci trece în Rev. p. istorie și filologie.

cunoștințe și însemnări prețioase, din cari neamul, mulțămîta împrejurarilor și sărbilor, a avut numai în parte folos și fală! Nu altcum e, și rămâne o veșnică mândrie regională, că bănașanul nostru, este primul între toți românii de pretutindenea, carele a cutrierat jumătate din uscatul Europei, spre scop științific. În privința formală a evalificații iuridice și univerzali, e primul între cei de neamul nostru până aci; iara privit din laturea materială a cunoștințelor timpului său, dintre români îl întrec numai trei personaje: Dumitru Cantemir (1723), stolnicul Cantacuzen (1716) și spătarul Milescu (1714).

Dupace se înapoia din Londra la Viena, practiza puțin în un birou imperial, apoi la propunerea ambasadorului austriac avanză de concipist de curte „Hofconceptist“.

În vremea aceasta a petrecerii sale de a doua, în Viena, am vazut mai sus, *) că isbuti Dr. I. Molnár (Pinariu) să tipărească, *prima gazetă românească* (nu-i știim numele *) *Redactorul publicației*, alost *Paul Iorgoviciu* și așa dară tot un bănașan e părintele jurnalistică noastre.

Tot în timpul acesta al petrecerii sale în împărăteasca urbă, la anul 1795, se grupară cei mai aleși dintre intelectualii români (și cei din principate) în un colegiu de carturare polihistorică și enciclopedică națională! Ntunirea ce-și aleseră eră „*Societatea filozoficească a neamului românesc în Mare Principatul Ardealului*“.

Societatea însă fu îndată reprimată și manuscrisurile ce nu putură ni ascunse, au fost confiscate. Nu a reimas mai mult din toată întreprinderea însufletită, decât „*Inștiințarea*“ — despre programa muncii — tipărită în Sibiu la 1795, în tiparnița lui Peter Barth. Această „*Inștiințare*“ e reproducă în întregime, în discursul de intrare la Academia română, din București, a lui Papiu Ilarian Alexandru †).

Sufletul acestor mișcări și organizări literari și de propagandă literară, eră Pavel Iorgoviciu și Dr. Molnár. Bate la ochi îndataș împrejurarea, că uniții nu se raliază la acest gremiu al erudiților români. Pe semne îi veghia cu ochi de Argus, bogatul și influentul vlădică Bób, din Blaj, carele nu înțalegea, că ar putea fi o literatură și cultură românească, în afară de direcționarea lui strămtă și nechiemată. Celalalt episcop român, carele mai exista pe acea vreme, dincoace de munți, încă eră unit, Ignatie Darăbant, dela Oradea-mare, acesta încă eră o apă

și un pământ cu învățații românești și nu pătimea de *pruritul* de a pune bețe în roatele carului culturii naționale, carea nu ar porni dela el și nu ar tinde curat spre scopuri catolice și sociali feudali.

Altcum asociațiunea din chestiune, eră și nu fara temei, greu suspectată, de molima timpului de atunci, adevă ca e în apele francmazonilor! Despre: Iorgoviciu, Ștefan Costea de Beiuș, Iosif Méhesi, ambii konziliari de curte în Viena, (Costea dădea documente istorice lui Șincai, Méhesi cu Molnár a lucrat la *Supplex Libellus*) dr. Molnár, știim pozitiv, că erau înregimentați la loja francmazonă din Sibiu, suprimată de guvern în 1790.

Societatea filozoficească a bărbaților noștri dealtmintrelea e o simplistă imitațiune după a unguirilor — a lui Aranka György *) — și a sașilor din Transilvania, cari publicaseră la 1790, în Sibiu periodical „*Sieben-bürgische Quartalsschrift*“. Programa acesteia, seamănă cu „*Inștiințarea*“ românească, ca ou cu ou.

N'am fi departe de adevăr, dacă am căuta și afla, prima etapă a academiei române din București și asociațiunei transilvane din Sibiu, chiar în această societate filozoficească mazonică de pe la 1792—5.

(Urmează)

~~și~~

La Mânăstirea „Săraca“.

„Iată colo e Mânăstirea „Săraca“. Cu aceste cuvinte îmi atrage atențiunea Dl B. soțul meu din trăsură asupra scopului călătoriei noastre din acea zi de toamnă tinără. Privesc atent spre partea de meazănoapte a drumului nostru desfumat de primele ploii grele și care ne poartă spre comuna Șemlacul-mare (Morava). O neliniște ascunsă ni-se sălășluește în suflete. Nu știim ce să facem, să mai continuăm drumul spre lumea viilor, ori să apucăm pe lângă gardurile dela marginea comunei Șemlacul-mic, acum locuită de Nemți și ascultând șoaptele unui drum în ziua aceea așa de părăsit să culegem amintiri perdute de veacurile, cari tac și sunt mute chiar atunci, când inima ar voi să știe toate tainele lor și ochi să vadă toată viața lor. „Să mergem la proprietar“ aceasta este hotărârea definitivă și ochii cuprind de sus cu vederea zidurile mânăstirei cu fața lor puțin aplecată. Forma ei face impresia, că este ieșită din pământ, orică apăsată de vremurile trecute, este

*) Vezi nr. 20, pag. 3, cu nota 7—8, a „Foaii Diecezane“ ex 1922.

*) *Lufaș*. Din trec. ziar. o. c. pag. 68, zice, că da s'au aflat câteva exemplare la Sibiu, la episcopul Adamovici.

†) *Viața* operele și ideile lui Gheorghe Șincai, București 1869 pag. 11 și 83—6.

*) *Papiu Il. l. c. 11; 83--86. Iorga l. c. II 334—6.*

gata a ceda greutateii lor și întristată de nepăsarea credinței de azi să se împreuneze din nou cu pământul...

După convorbirile avute cu proprietarul Alecsandru Ostoici din Șemlacul-mare, căci aveam încredințarea Prea Sfinției Sale a Domnului Episcop și Ven. Conzistoriu diecezan să intervenim în cauza acestei mănăstiri, ne întoarcem spre a vizita mai deaproape Sfântul Lăcaș.

Cu sfială trecem porțița ce ne deschide calea pe un fel de alee părăsită spre Mănăstire. În fața noastră stă bătrânul schit ca un pustnic adâncit în rugăciunile și meditațiile sale asupra sufletului propriu, cercând a afla vina, care l-a condamnat la uitarea lumii. Nemișcată de vizita străinilor călători, cu tăcerea ne dă să înțelegem că putem să ne apropiem. Puterea ei vecinică este numai pentru binecuvântare....

Mănăstirea „Săraca“ se află situată spre vest de Șemlacul-mare lângă Șemlacul-mic (Perneava) și la Nord în vale de drumul ce leagă aceste două comune una cu alta pe o bucată de pământ propriu de 1200 st. □, pământ azi până sub zidurile ei cu rapiță. Printre firile răsarite de curând se văd încă arii de pământ amestecat cu pulberea ruinelor. Proprietarul ne spune că din copilărie își aduce aminte despre aceste ruini cari se vedeau bine și cari erau ultimele rămășițe din locuințele ce încunjurau odinioară Sf. Lăcaș. La intrarea dinspre Șemlacul-mic se află o bucată de pământ de cea 1/4 jug, care nu este proprietatea ei, ci a unui privat. Acesta a căutat să închidă drumul la mănăstire.

Ea figurează ca criptă familiară a familiei Ostoici și este într'o stare deplorabilă, trecută așa din generație în generație până în zilele noastre, căci iată cum o descrie Tincu-Velca în istoria sa la 1865: „Intre comunele românești Butin și Șemlacul-mare sau Morava stă până astăzi în singuritate o biserică, care oamenii o numesc monastire, un edificiu vechiu acesta amenințând a cădea în ruină“ (p. 183). Edificiul aproape de ruină atunci, dăinuiește și azi, nu voește să piară, menirea fiind să dovedească tuturor celor de azi și din viitor, că biserică ridicată pe credința adevărată este mai tare decât toate urgiile vremurilor, și că nici măcar trupul ei nu poate fi biruit.

Cu toate acestea aspectul este trist. Zidurile aplecate de anii bătrânețelor sunt despicate și stricate de ploi, acoperișul defectuos, așteptând întreaga zidire o mână cucernică, care să apere și să scape comoara. Uitarea cu toate fiicele ei urâte s'a sălășluit în jurul acestui loc sfânt bătut de viforul veacurilor și ființa măreată odinioară azi stă tăcută și smerită în pământul

binecuvântat de atâtea ori pe urma rugăciunilor curate ale slujitorilor ei... O cerșitoare....

Sfântul Lăcaș este zidit pe forma unei cruci, carea se obsearvă și în exterior.

Cei șase stâlpi, cari au sprijinit în trecut turla clopotelor demolată la 1890, din cauză că amenința cu căderea, stau azi triști, mușcați de vremuri. Din tăcerea lor mută, păr'că răsună departe peste văi și dealuri glasul unui clopot * dulce, ce cheamă și azi la rugăciune... Rugăciunea de mulțumire ce ar trebui să o aducă fiii celor ce au îngenunchiat de atâtea ori în pragul Mănăstirii cerșind iertare de păcate, milă și ajutor dela Dumnezeu.... Liniștiți așa cum odihnesc ne invita și ei la intrare.

Prin ușa mică care închide mănăstirea ne oprim mai întâiu în tinda Sf. Lăcaș. Un loc întunecos, străbătut de razele luminei numai prin niște ferestrețe mici. Aici se află intrarea în cripta familiei Ostoici, carea s'ar întinde sub toată mănăstirea. Cripta aceasta acum este plină, așa că mama proprietarului, carea ținea foarte mult la sf. Lăcaș n'a mai putut fi înmormântată aci, ci în cimitirul din Șemlacul-mare. Tot așa și alte rudeni răposate mai înainte. Zidurile sunt împodobite cu pictură frumoasă (fresco-bizantină). Pe culmea boltitului arcuite din tindă stă „Marion“ iar din pictura din față se obsearvă, că Hramul sfintei Mănăstiri este „Adormirea Născătoarei de Dumnezeu“.

O altă intrare secundă stă deschisă și acum ca și în trecut. Intrăm în naos. Micul interior grăbește spre ochii noștri ca un geniu robit și încătușat în lanțurile uitării, sare deodată la inima credinciosului, cerând mântuire, scăpare și luminare. Lacrimile neinvitate la această întâlnire să grăbesc spre calea lor și un oftat adânc înecă cuvântul de binecuvântare. Plec roată cu ochii prin el și din înălțimea cupolei „Impăratul“ binecuvântă încă și azi... Stilul zidirei așa de săracăcios în afară, a căutat să se recompenseze în interiorul Mănăstirii, îndoind toate liniile într'o armonie frumoasă și îndrăzneță, stăpânite de cupola așezată pe încrucișarea celor patru brațe ale crucii fundamentale, susținută în locul columnelor de împreunarea arcurilor croite cu bărbăție din înălțimea cerimei.

Dupăcât ne permite ziua aplecată spre sfârșitul ei, care își revarsă razele prin două ferestrii sparte, astupate rău cu scânduri, plecăm și aici cercetând. În partea din dreapta naosului, proprietarul ne atrage atențiunea asupra unui grup de pictură, dându-ne totodată explicarea,

* Clopotul micuț, după spusa proprietarului se află în podul mănăstirii. Pe timpul recvirărilor a scăpat la rugămintea mamei sale. Dorința lui este ca înălțându-se vre-odată noui clopote, pe cel vechiu să-l poată lua la sine ca amintire.

ca după tradiția păstrată în familie, grupul ar reprezenta atari stramoși ai lui, cari s'au oboșit și au jertfit pentru renovarea sf. Lăcaș. Deasupra intrării în naos este o inscripție slavonă. Oamenii din Șemlacul-mare, care ne-au însoțit, spun că s'ar referi la renovarea Mănăstirei și că a fost lor cetită de Dl Petru Bizerea. Lângă această inscripție se află ras în perete anul 1430 și scrisoarea „Renovată sub vladica Maxim Nestorovici“. Evident, că aceste două nu se țin la olaltă. Reproduc aici cele scrise la Tincu-Velea: „Tradițiunea ne dă, ca Mănăstirea e de o vârstă cu celelalte românești din Banat; că pre la an. 1721 fiind vechea biserică a monastirei aproape de ruinare, s'a reparat cu spesele oarecărui domn Giuriscu, de naționalitate român, că monastirea aceasta după cincizeci ani de ac; înainte s'a redus, și moștile ei s'au dat la monastirea Sângiorgiului, ca și după reducerea ei au stat aci călugari trăind din cerșit până când după ordinațiunea Împăratului Iosif II au fost avisați să se lase de cerșit și să traiască numai în monastiri fundamentale; (p. 183—184), atât spune tradițiunea, iar Tincu-Velea mai zice „poporul ținând susnumita biserică de un monument al unei monastiri românești, o cercetează cu evlavie ca un loc sânt, unde preoții în zilele mari escută ceremoniile cultului dumnezeesc“. Tot el scrie, că vechea biserică mică din Lugoj atât după stilul zidirei gotico-bizantin, cât și după forma picturii ei celei dintâiu se aseamăna „bisericiei ruinatei monastiri dela Șemlac și celei de pe dealul Varadiei“, adăugând „și se dă cu socoteala a fi edificată în veacul XIV“ (p. 184). Monument din vremuri și azi încă necunoscute, dar fără îndoială foarte îndepărtate, din timpuri când sufletele se legau mai mult de taina celor viitoare, decât de etemerul prezentului, stă în mijlocul nostru așteptând să ne apropiem ca plângători și să-i primim puterea. Oare mai aflase-va un „oarecare domn Giuriscu de naționalitate român“, care să renouiască din evlavie și recunoștință vechea moștenire? Ori întreg poporul dreptcredincios binecuvântat cu zile bune de mărire, n'ar avea el datorința să renouiască Lăcașul cel sfânt spre aducere aminte de ce vremi ne învrednicirăm....

(Urmează)

Lipsa noastră de organizație mai intenzivă.

conf. de pr. Eugen SUDREȘIANU pre-
dată în conferința preoțimii tractului
Făget, ținută în 22 Octombrie 1922 v.

„Ori unde vor fi adunați 2 sau
3 întru numele meu, acolo și eu
voi fi în mijlocul lor“. Zice Mtl.
Chr. în Ev. M. Io.

În lumea democrată de azi vedem zilnic cum toate păturile, putem zice și castele intelectuale precum și cele muncitorești deși organizate foarte bine își strâng rândurile și mai bine, cu un cuvânt să organizează tot mai intenziv pentru a-și ajunge cu succes și cât mai curând scopul la care ținesc aceste feliurite organizații și cari mai toate au de scop a lor desăvârșirea și fericirea membrilor organizației și a celor ce au de a face cu feliurite organizații și cu cât o organizație ieste mai desăvârșită și va lucra după un program mai bine stabilit, cu atât mai grabnic și mai cu succes își va ajunge scopul.

Exemplul cel mai desăvârșit în această privință l-a dat, omenimei căzute în noianul păcatelor și a decădینței morale, Mântuitorul Christos, care prin învățăturile, patimile și moartea Sa a întemeiat pentru fericirea, curățirea și desăvârșirea omenimei, biserica cea vie, cărcia l-a dat o organizație prin apostolii și învățaceii săi a caror urmași, noi suntem, cu baze solide și vecinice și o organizație de feliul acesta nu să va putea nimici nici când și va viețui vecinic, ei va trebui numai desăvârșita din partea aceloră cari cu adevărat au convingerea și urmează învățăturilor și perceptelor Mântuitorului Christos pentru ajungerea scopului indicat de însuși Mântuitorul Christos care ie: desăvârșirea și fericirea vremelnică și vecinică a omenimei pentru a putea fi aici pe pământ o turmă și un păstor, iar în viața cea de dincolo să putem fi păstoriți tot de acela care ca Dumnezeu-Om ne-a organizat biserica cea vie a Sa aici pe pământ a carei membrii tot noi suntem și credincioșii noștri.

Mântuitorul Christos însă după-ce și-a împlinit misiunea aici pe pământ dându-ne biserica Sa cea vie cu organizația ei s'a înalțat la Ceriu, dându-ne nouă urmașilor săi mângăiere că ori-unde vom fi adunați 2 sau 3 întru numele lui acolo și el va fi în mijlocul nostru și ne va conduce spiritualmente pentru ca biserica Sa ce ne-a lăsat-o ca moștenire și izvor dător de viață să se poată întări și desăvârși pentru a-și ajunge scopul de a fi o turmă și un păstor.

Vă pun însă iubiiilor Frați întrebarea că noi ca urmași ai Mântuitorului Christos care avem datorria a premerge cu bun exemplu în aceasta privință tuturor păturilor intelectuale întru desăvârșirea organizației bisericesti a tagmei noastre preoțesti, satisfăcut-am până de prezent acestei îndatoriri de organizație a noastră conform perceptelor Mântuitorului Christos: da ori ba? Dacă îmi veți da un răspuns obiectiv Fraților cu siguranța îmi veți răspunde că în deosebi noi preoțimea de rând din propriile noastre puteri n'am făcut de cât foarte puțin, ne-am mulțumit numai cu ceea-ce ni-s'a impus de sus în această privință; ne-am mulțumit mai mult din obicinuință a ne mișca în cadrele idealului nostru statut alcătuit de nemuritorul nostru mare Părinte fericitul mitropolit Andrei Br. de Șiașuna, dar și aceasta organizație ideală în fond nu ie desăvârșită după însuși cuvintele învățatului protoiereu și prof. univ. Dr. Ioan Lupaș din Cluj, ci o organizație bună care însă are în multe privințe lipsă urgentă de per-

fectibilitate ce le-a enunțat la I. congres preoțesc ținut în Sibiu și că viețuim și ne mișcăm în cadrele statutului organic, trebuie să recunoaștem fără părtinire că aceasta nu ie meritul nostru a preoției de rând ci a nemuritorului nostru Părinte a fericitului mitropolit Șaguna, a sfetnicilor Sai precum și a congreselor naționale-bisericești ținute de atunci până de prezent în cari congrese s'a explicat, lămurit și perfecționat de multe ori -- după trebuințele zilelor de azi -- feliuritele \$\$\$ și dispoziții din statutul organic din partea unor bărbați fruntași clericali și mireni, cari au condus în trecut și conduc și de prezent destinele bisericii noastre în cadrele statutului organic. Noi însă preoțimea de rând în deosebi cea din tractul nostru (a Făgetului) n'am făcut așa zicând nimic pentru organizația noastră, ci ne-am mulțumit numai cu jeluiri în privința stării noastre materiale precare și în privința loviturilor ce primim zilnic din toate părțile în urma decădınței morale ce domnește azi, pretulindenea; aceasta însă nu ie destul și în consecință să nu ne mirăm că rolul acesta de a conduce feliuritele organizații proprii și de altă natură ne-a fost șterse pe dinainte din partea altor intelectuali și muncitori, cari n'ar fi să se măsoare cu noi. Ca exemplu Vă aduc înainte pe frații noștri învățatori dela toate școalele, pe meseriași organizați în breslele lor, pe comercianți cu cartelele lor și trebuie să recunoaștem că toți sunt cu mult mai bine organizați ca noi.

În privința organizației noastre a preoțimii de rând s'au făcut frumoase și mult promițătoare începuturi din partea asociației noastre Andrei Șaguna care asociație cu programele ei vaste într'adevăr are de scop înaintarea, desăvârșirea și fericirea membrilor săi, a preoților și a credincioșilor păstoriți de noi preoții. Preoțimea din alte părți a început a se organiza mai intenziv în cadrele acestei asociații a noastre, noi însă din tractul acesta și de astădată pare că manifestăm o indolență oare-care și care să fie motivul? Unii vor crede și susținea că organizația noastră mai intenzivă nu va fi privită cu ochi buni din partea Ven. noastre superiorități: eu care mă cred încâtva inițiat și introdus la autoritățile noastre superioare vă mărturisesc sincer că Ven. noastră superioritate nu că ne-ar face greutate în privința organizației noastre mai intenzive, ci s'ar bucura, s'ar simți chiar fericită dacă ar vedea că noi suntem conștii de vocațiunea noastră și ne-am organiza mai intenziv prin ceea ce am desărcina încâtva Ven. și iubita noastră superioritate.

Deci indolența noastră care să poate numi deja păcătoasă trebuie să înceteze în ceasul al 12-lea și strângându-ne rândurile să ne punem serios pe lucru în privința organizației noastre mai intensive și făcându-ne cu toții -- nu numai vre-o câțiva -- membrii ai asociației Andrei Șaguna să ne apucăm de muncă și să începem exhaustarea programelor acestei asociații, organizând fără amânare cercurile religioase să inițiam pretutindenea instituția caselor culturale, case parohiale unde nu sunt, ceea ce ni s'a impus în interesul nostru și al urmașilor noștri și din partea Ven. nostru Conzistor diecezan, întemeierea unor reviste și ziare pentru cultura noastră a preoției și luminarea și moralizarea credincioșilor concretută păstoririi noastre. Pentru înaintarea noastră în știința de specialitate teologică în afară de organul nostru eparhial, vă recomand „Revista teologică” din Sibiu; „Biserica ort. rom.” din București și pentru popor „Lumina Satelor” din Sibiu, „Luminătorul” ce va lua ființă în Timișoara și „Făclia” din Caransebeș.

În lipsa unei organizații mai intenzive a noastre

am putut constata cum alții cari ne sunt noaună inferiori dar având organizații mai bune ca noi ne iau terenul și tind a ne discredita -- intenționat și cu rea-credință -- înaintea poporului, a credincioșilor noștri, ceea-ce s'a adeverit la alegerile parlamentare din urmă și să tinde din partea unora direct la demoralizarea poporului dela sate pentru a-l subtrage dela conducerea noastră și nouă în multe cazuri nu ne ieste dată posibilitatea nici măcar să ne apărăm și justificăm contra unor atacuri și calomnii nedemne și fără de bază, ceea-ce ar fi exclus, dacă noi am avea o revistă care să apere interesele noastre preoțești și un ziar poporal al nostru prin care noi să educăm poporul într'un spirit religios moral.

Deci ne incumbă datoria acum când ie timpul suprem să ne organizăm noi preoțimea de rând -- dela sate -- mai intenziv făcându-ne cu toții membrii ai asociației Andrei Șaguna și în afară de aceasta să ne facem membrii sau se sprijinim după puterile noastre și la alte asociații sau chiar întreprinderi economice și financiare cari au de scop, a promova interesele noastre a preoțimii și a credincioșilor noștri, cum o vedem aceasta și în alte țări, dar mai vârtos în Germania și America; că s'a dovedit în mod eclatant și până aci că toate instituțiile conduse de preoți prosperează atât în privința morală cât și în cea materială; fiind întotdeauna onest bine conduse și în afară de aceasta noi cari avem și familii investindu-ne micile economii ale noastre în întreprinderi bine și rentabil conduse ajungem și la un câștig solid și care nu ne va mai cauza griji, că azi mâine îl vom perde; deci în zilele grele de azi ie bine și consult să ne asigurăm venite cinstite și prin investiții de felul acesta.

Să ne strângem deci grabnic rândurile în ceasul al 12-lea să ne apucăm de muncă serioasă și intenzivă, să ne iubim unii pe alții ca într'un gând să mărturisim, căci unde-i unul nu-i putere unde-s 2 (mai mulți) puterea crește și dușmanul nu sporește. Și așa organizându-ne vom ajunge scopul final al tuturor organizațiilor, indicat și de Mântuitorul Christos a cărui urmași trebuie să fim în înțelesul cel mai strict predicând pacea și bunăvoința, să ne conducem pe noi înșine și poporul încredințat păstoririi noastre la fericirea vremnică și vecinică și așa lucrând va prospera și se va consolida scumpa noastră patrie întregită și așa vom preamări pe Dumnezeu Tatăl din Ceriuri și pe Fiul Său care prin Duhul Său cel Sfânt ne conduce când ne adunăm întru numele Lui.

Coștei, 22-Octoberie 1922 v.

Pr. Eugen Sudreșianu.

Centenarul nașterii lui Ludovic Pasteur.

Astăzi se împlinesc o sută de ani dela nașterea marelui savant francez, Ludovic Pasteur, mort în 1895.

De origine modestă, fiu de sergent major, Pasteur a studiat chimia, ajungând de tânăr profesor universitar.

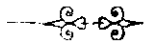
Primele sale lucrări au fost pe terenul fizicii moleculare, după care a trecut la studiul fermentelor. El a lămurit în mod definitiv natura organică a fermentației care prefacă mustul în vin, vinul în oțet, laptele dulce în lapte acru.

În legătură cu fermentația, el a început să studieze unele boli infecțioase, punând bazele bacteriologiei. El a fost cel dintâi care a aplicat în mod științific vaccinarea, reușind să vaccineze niște vite contra antraxului.

Ocupându-se de turbare, Pasteur a dovedit că turbarea cânilor și a oamenilor este aceeași boală care poate fi împiedicată prin inocularea cu un virus atenuat. Cum perioada de incubație a turbării durează câteva săptămâni sau chiar luni, există posibilitatea că chiar după ce un om a fost mușcat de un câine turbat el să fie salvat inoculându-i-se virus-ul turbării, la început atenuat, apoi din ce în ce mai virulent.

Această descoperire i-a adus lui Pasteur o celebritate extraordinară, deși ea n'a fost cea mai mare din descoperirile lui.

Pasteur a fost foarte mult proslăvit încă în viață fiind. Astăzi, mai bine de 25 ani după moartea lui, numele lui Pasteur mai trăiește în toată strălucirea în omenirea întreagă.

Colaborarea Caselor Naționale de sub presidenția d-lui Colonel I. Manolescu cu vechea „Asociațiune” (Astra).

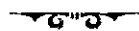
Gestul cel mai frumos în congresul general din 8 și 9 Noembrie 1922 al „Asociațiunii” din Sibiu, deși cel mai puțin remarcat de presa noastră preocupată cu totul de alte chestiuni, a fost fără îndoială cel făcut de dl Colonel I. Manolescu, președintele Caselor Naționale din vechiul regat. D-sa într'o cuvântare măeastră, salutând vechea noastră „Asociațiune” al cărei falnic stegar a fost decenii dearândul neuitatul nostru președinte Andreiu Bârseanu și credincios minunatei lozince ce și-a ales la societatea pe care cu atâta demnitate și istețime o conduce: „Faptă, cuvânt, muncă” — vine în plin congres cu fapte care nu se poate să nu miște adânc orice inimă românească. Anume: Pentru fondul Andreiu Bârseanu, inițiat de „Asociațiune”, el semnează frumoasa sumă de 9000 Lei, iar pentru a doua inițiativă mare, luată de „Asociațiune” în timpul din urmă sub conducerea mult regretatului Bârseanu: întregirea casei părintești a lui Avam Iancu din Vidra de sus cu un muzeu istoric al anilor 1848-9 suma și mai frumoasă încă de 60.000 Lei.

Dar cecece a impresionat și mai mult întreaga asistență serioasă din acest congres a fost declarația categorică făcută de dl Colonel I. Manolescu că *pune întreaga instituție creată și condusă de D-sa cu atâta zel și pricepere sub egida vechei noastre „Asociațiuni”*. Un gest acesta care trebuie să dea mult de gândit și altora de la noi. În adevăr, se știe că de la un timp încoace pare că ne-a orbit un duh necurat, încât nu ne mai vedem marile noastre interese naționale comune, de aceea nu mai căutăm cecece ne unește și ne împreună, ci cecece ne împărechează și desbină. În loc să se pună pe lucru atâția dintre Românii noștri mu ați dintr'o parte a țării în cealaltă și să dea viață nouă unor despărțăminte ale noastre

amorțite și paralizate prin marile schimbări provocate de întregirea noastră națională, cu adâncă durere am văzut și vedem pe atâția frați distinși pulverizându-și energiile creind cadre culturale (statute, regulamente, programe de acțiune etc.) care de mult existau la vechea noastră „Asociațiune” (Astra), dar care așteptau numai oamenii de ispravă să se pună la lucru și să le înfăptuiască. Curat cuvântul sfintei Scripturi: Secerișul e bogat, dar secerătorii sunt puțini.

Gestul d-lui Colonel I. Manolescu dela casele naționale, arată că nu trebuie să ne divizăm, să ne slăbim energiile, fărămățându-le în minuscule încercări personale sau locale, ci să revenim toți la matcă, să ne grupăm toți în jurul unui steag vechiu și probat în lupte culturale de decenii, cum este al „Asociațiunii” (Astra), fiindcă numai așa vom răsbî. Onoare și recunoștință acestui Român care a luptat strălucit nu numai pe câmpul de onoare al armelor, ci precum vedem acum, și pe acela nu mai puțin glorios, dar astăzi cu totul părăginit, al culturii.

Acest gest credem că va atinge plăcut și pe frații Români din America. Într'o scrisoare adresată în timpul din urmă „Asociațiunii” noastre cu un cec de 10,400 Lei eine spun prin glasul autorizat al redactorului șef dl Andreiu Popovici dela ziarul „America”: Așteptăm ca colectele culturale să înceapă întâiu în țara mamă, și anume, întâiu dela cei bogați, dela cari dacă nu dau de bună voie, să se ia cu sila! Iată, iubiți frați de peste Ocean, nu e nevoie să luăm cu sila. Se dă și de bună voie, când e cuget curat și inimă simțitoare pentru durerile obștești, ca a d-lui Colonel I. Manolescu. Și apoi, în definitiv, vorba noastră bătrânească: La fapte bune puțini se adună, dar mult pot puținii buni împreună.

Ș T I R I

Un dar mărinimos pentru studenții universitari. Aflăm că Dl Vasile P. Popa, proprietarul filaturei de mătase din Lugoj, a dăruit 1 milion de Lei pentru a se zidi o cantină și o fabrică de țesătorie în Cluj pe seama studenției universitare fără deosebire de naționalitate. În cantină studenții vor primi hrana, iar țesătoria le va da îmbrăcămintea. Un dar mai de folos ca acesta nici că se putea face. Generosul donator, care a dat acum de Crăciun și pentru orfanii din Caransebeș 20.000 Lei, va fi binecuvântat și de mulțimea tinerilor dela universitate și de Dumnezeu.

Comunitatea de avere va ținea în 4 Ianuarie 1923 n. adunarea generală pentru alegerea președintelui și comitetului. Ar fi bine ca la această alegere să se aibă în vedere numai interesele bine pricepute ale grănicerilor.

† **Dr. Vasile Preda** fost avocat și membru în corporațiile bisericesti, a reposat la Sibiu. Dumnezeu să-l odihnească în pace!

Nou curs pastoral. La Sibiu se va ținea începând cu 10 Ianuarie v. 1923 un nou curs pastoral de o lună, la care va ținea prelegeri preoților participanți din arhidieceză și I. P. S. Sa Mitropolitul Nicolae Bălan.

La Brașov s'a dat votul colectiv al sinodului parohial în vederea alegerii de protopop ort. Dr. I. Blaga a intrunit 115 voturi, Dr. N. Stinghe 110 voturi.

La Sinodul protopresbiteral însă a intrunit majoritatea voturilor Dr. N. Stinghe.

Chestiunea Banatului ciuntit. Se anunța, că guvernul iugoslav a ridicat din nou chestiunea frontierei din Banat. Se știe că Sârbii au reclamat și mai reclamă pădurea Varădiei pe motiv că ea ar fi un punct strategic pentru apărarea Vârșetului. O comisiune interaliată prezidata de generalul Berthelot va rezolvi în curând această chestiune. România cu ocaziunea tratativilor avute cu Jugoslavia și-a spus punctul ei de vedere în sensul, că această pădure aparține populației românești, care nu poate fi deposedată de averea ei. Chestiunea pădurei dela Varadia, dacă ar fi încorporată Jugoslaviei, ar jigni din nou interesele Românilor din Banat, provocând o nouă agitație în popor.

Asesorul cons. arhidiecezan Lazăr Triteanu, baza jurnalului consiliului de miniștri din ședința dela 4 Oct. a. c. Nr. 3002, a fost decretat de-a fi hirotonit Arhieru cu titlul de Craioveanul.

Universitatea din Cluj a fost închisă pe timp nedeterminat din cauza că s'au întâmplat noi incidente între studenții creștini și evrei.

Episcop militar a fost numit P. On. dn protopop Ioan *Teculescu* din Alba-Iulia în locul decedatului Dr. Vasile Saftu. În afară de îngrijirea clerului militar, noului episcop i-se va încredința și noua catedrală dela Alba-Iulia în care au fost încoronăți Suveranii.

Președinte al republicii polone a fost ales Stanislas Wojciechowski, fost ministru.

La conferința dela Lausanne între delegații Rizza-Pașa și Venizelos s'a produs un violent incident, acuzându-se reciproc de responsabilitatea războiului.

Președintele a fost silit a închide ședința.

Din lucrurile sfântului Sinod. În ședința din urmă a Sfântului Sinod s'au desbătut și condițiile patriarhului din Constantinopol, amenințat de turci, cari vreau să expulzeze pe patriarhul ortodox pe cuvânt că un patriarhat ortodox în Constantinopol n'are ce căuta.

Sinodul a trimis o telegramă Dlui I. G. Duca, ministru de externe al României la conferința dela Lausanne, prin care l-a rugat să ceară conferinței, în numele bisericii ortodoxe române și al bisericilor creștine, ca biserica sf. Sofia din Constantinopol să fie redată bisericii creștine, iar autoritatea patriarhatului să nu fie întru nimic știrbită, pentrucă reprezintă pentru noi ortodocșii, cea mai înaltă tradiție.

Episcopul Teodosie al Romanului a demisionat.

Ministerul de finanțe a dispus, ca averile supușilor foști inamici să se vindă prin licitație, iar sumele rezultate să fie destinate pentru despăgubirea cetățenilor români.

Episcopat românesc în Grecia. Foile din Grecia aduc știrea, că s'a hotărât înființarea unei episcopii românești ortodoxe pentru Românii din Macedonia Grecească, Tesalia și Epir.

Apărarea țării. Prin o lege specială se va crea pentru prima oară la noi „Consiliul apărării naționale“, care se va compune din primul ministru, ministrul de război, finanțe și interne, șeful marelui stat major al armatei și membrii Consiliului superior al armatei. Programul general al apărării țării va fi elaborat de acest consiliu, care-și va lua asupra-și și conducerea efectivă a armatei.

Despăgubirile de război cuvenite României. Guvernul va cere dela marii sei aliați urcarea cotei de 1% ce s'a acordat României din totalul despăgubirii de război.

Un oraș scufundat. Orașul italian Piandelagotti, situat lângă mare aproape de frontiera franceză, în urma unui cutremur se scufundă puțin câte puțin în pământ. În fiecare zi terenul, pe care e clădit, se scufundă cu 3—4 metri.

Cel mai bogat om din lume este fabricantul de automobile Henry Ford din America, acărui avere ajunge 2 miliarde dolari, ceea ce face 326 miliarde lei.

Un ordin cuminte. Pe când la noi sunt mulți de aceia cari ar voi să scoată religiunea din școală, în Italia ministrul președinte Musolini dă ordin, ca în toate școlile din țară să se pună chipul și icoana mântuitorului Cristos.

Spionaj. O mare organizație maghiară de spionaj s'a descoperit în Pecica. Unul din spioni e un elev de liceu. A fost arestat. Au fost arestați și câțiva funcționari unguri din Arad.

Rusia și Basarabia. Rakovski într'un interview ce l-a avut în cauza Basarabiei, recunoaște că Rusia nu posedă nici un drept asupra Basarabiei.

Expediția pentru descoperirea polului nordic, plecată cu 3 ani mai înainte, s'a reîntors, descoperind 15 minerale până acum necunoscute.

Furturi de mărfuri pe C. F. R. La Oradea mare s'a descoperit o bandă de hoți, ceferiști, cari au furat mărfuri din vagoane în valoare de sute de mii de lei.

Bibliografie.

A apărut: „*Un cuvânt la reformarea învățământului religios.* Disertațiune ținută la Congresul catihetic al Asociațiunii clerului „Andrei Șaguna“ din Mitropolia Ardealului, Bănatului, Crișanei și Maramureșului, în 3/16 Noemvrie 1922, la Sibiu, de *Dr. Petru Barbu*“. Prețul: Lei 5.— Se poate comanda la *Librăria Diecezană, Căransebeș (Bănat).*

Aducem la cunoștința Onora-
tului public cititor, că

CALENDARUL ROMÂNULUI

pe anul 1923
anul al XXXVI-lea

a apărut și se află de vânzare la Librăria
noastră Diecezană pentru **prețul de 8 Lei**.
Calendarul Românilor este cel mai vechi
și mai bine redactat calendar din părțile
bănățene care și de astădată apare **cu un
bogat material literar**, șematismul
diecezei noastre, târgurile din Bănat și
Ardeal etc. etc.

**Tipografia și Librăria Diecezană
din Caransebeș.**

